

dCIDOB 103.

L'Equador, de la inestabilitat crònica a la confiança?

Cronologia històrica.

Cronologia històrica

3500 aC Diferents grups tribals viuen en aquesta època en el territori que comprèn l'Equador. Les restes arqueològiques indiquen que els enfrontaments entre grups serien comuns.

1450 Al llarg de la segona meitat del segle XV diverses tribus queden sotmeses a l'imperi inca de Tihuantinsuya que s'expandeix cap al nord procedent del territori actual del Perú. Liderats per Túpac Yupanqui, conquereixen el poble *caras*, poble que tenia Quito com a capital. Els inques introdueixen nous conreus, nous mètodes agrícoles i nous sistemes de propietat de les terres. S'expandeix la llengua quítxua.

1526 Els conqueridors espanyols arriben a l'Equador. Francisco Pizarro dirigeix la lluita per conquerir el territori inca. Sebastián de Belalcázar captura Quito (1534). Pizarro nomena el seu germà Gonzalo governador de Quito (1540). La corona espanyola intervé en les rivalitats entre els conqueridors i incorpora l'Equador al virregnat del Perú (1544).

1809 Es produeixen diferents insurreccions, incitades per la classe mitjana equatoriana, que desemboquen en la proclamació de la independència. La Junta Autònoma de criolls terratinents és vençuda per les tropes enviades des de Bogotà i Lima.

1822 Després de diferents episodis de revoltes, entre les quals destaquen les rebel·lions a Guayaquil i Quito on s'expulsa les autoritats espanyoles (1820), la nova Junta revolucionària demana ajuda a Simón Bolívar. Aquest envia el general veneçolà Antonio José de Sucre amb alguns centenars de soldats que acaben derrotant els espanyols a la batalla de Pichincha, el 24 de maig de 1822. L'Equador s'incorpora poc després a la confederació de la Gran Colòmbia, dirigida per Bolívar, que també inclou Colòmbia, Panamà i Veneçuela.

1830 L'Equador deixa de formar part de la Gran Colòmbia davant el fracàs del projecte i esdevé un Estat independent. Es crea la nova república a partir de la decisió de les assemblees de notables de diferents localitats. El general Juan José Flores primer president del país.

Al llarg del segle XIX l'Equador coneix la persistent lluita de poder entre les forces liberals centrades a Guayaquil, les quals treballen per abolir l'esclavatge, alhora que es desenvolupen negocis i s'activa l'activitat comercial, i les conservadores de la serra, focalitzades a Quito, on es defensen els interessos dels terratinents. Aquesta dicotomia bipartidista es mantindrà fins a l'època moderna.

Principi del segle XX El poder polític està dominat per una oligarquia amb interessos agrícoles i financers, centrada en la regió de la costa. És temps de gran inflació, malversacions i protestes durament reprimides. El 1925 la coneguda com a lliga de joves oficials derroca el Govern liberal.

1925-1948 L'etapa post-liberal de l'Equador també és molt inestable: en aquest període l'Equador té 22 governs diferents, i tots finalitzen mitjançant mecanismes inconstitucionals.

1941 El Perú envaeix territori equatorià. A causa dels problemes de les lluites internes, l'Equador no és capaç de defensar-se. L'any següent se signa el Tractat de pau, amistat i límits, conegut com a Protocol de Rio, pel qual l'Equador cedeix al Perú 200.000 km² del territori disputat, gairebé la meitat del seu territori. Aquest acord, qüestionat en diferents moments per part dels dirigents equatorians, té com a garants Argentina, Brasil, Xile i els Estats Units.

1948-1960 Galo Plaza Lasso arriba al poder al capdavant d'una coalició de liberals i socialistes. Plaza desenvolupa una política de proximitat als Estats Units. Malgrat els problemes polítics amb l'oposició, que frustra les reformes econòmiques i les polítiques de desenvolupament que es volen dur a terme, l'Equador coneix un període de relativa estabilitat, en què s'aconsegueix la continuïtat de governs elegits. Hi contribueix el creixent comerç de banana (les exportacions d'aquesta fruita passen de dos milions de dòlars el 1948 a 20 milions quatre anys després). S'aconsegueix equilibrar els pressupostos i frenar la inflació.

1963 El president Carlos Julio Arosemena Monroy és obligat a deixar el seu càrrec per la junta militar. Aquest aixecament militar té lloc en un moment en què coincideixen la caiguda de la producció bananera, una forta mobilització social i l'augment del temor de les oligarquies de propietaris enfront d'una onada de desordres. La junta militar implementa reformes socials i econòmiques, inclosa la llei de reforma agrària (1964).

1966 Un Govern interí substitueix la junta militar. La nova assemblea constituent nomena Otto Arosemena Gómez com a cap d'Estat i es promulga una nova Constitució (1967).

1968 José María Velasco Ibarra és elegit president per cinquena vegada a les primeres eleccions celebrades amb la nova Constitució. Dos anys després realitza un *autogolpe* i passa a governar de forma dictatorial davant la manca de suport. Aprofita per implementar mesures impopulars inclosa la devaluació del sucre.

Dècada dels 70 Descobriment de petroli a l'Amazònia.

1972 El general Guillermo Rodríguez Lara derroca Velasco i es converteix en president. Durant el seu mandat, el règim militar inverteix molt en infraestructures, en la refinaria de petroli i la planta petroquímica d'Esmeraldas, com també en projectes d'electrificació. L'explotació del petroli situa l'Equador com a important productor de petroli. Es crea la Corporación Estatal Petrolera Ecuatoriana que serà reemplaçada el 1989 per Petroecuador.

1973 L'Equador entra a formar part de l'Organització de Països Exportadors de Petroli (OPEP). Es renegocien els contractes de concessions d'explotació amb companyies estrangeres per fer-los més favorables a l'Equador.

1976 Una facció militar provoca un traspàs incruent de poder a una junta militar que preveu el retorn del poder als civils. Es restableixen les llibertats democràtiques i s'aprova per referèndum una nova Constitució (1978) força progressista que permet, per exemple, el vot a una gran part de la població indígena equatoriana.

1979 Jaime Roldós Aguilera és elegit president. Els dubtes sobre si els militars el deixarien governar desapareixen quan aquests aconseguen que no siguin investigats per les possibles violacions als drets humans exercides durant el seu mandat. Les promeses de reformes socioeconòmiques de Roldós es veuen frenades amb els enfrontaments amb l'oposició i les disputes dins el seu propi partit. La seva mort sobtada en un accident d'avió (1981) porten al vicepresident, Osvaldo Hurtado, a assumir la Presidència en un moment en què el *boom* del petroli s'ha frenat i el deute extern s'ha elevat molt. Hurtado introdueix mesures d'austeritat seguint les pautes de l'FMI: redueix els subsidis governamentals i devalua el sucre.

1984 El dretà León Febres Cordero és elegit nou president. Els conflictes entre el poder executiu i legislatiu fan perillar la Constitució. Febres intenta implementar canvis que li garantirien poders addicionals i posposar les eleccions legislatives. Després de l'arrest del general Vargas Pazzos, el qual havia llençat acusacions de corrupció contra el ministre de Defensa Nacional i el comandant de l'Exèrcit, Febres ignora la resolució d'amnistia aprovada pel Congrés. El 1987 tropes lleials a Vargas segresten el president i només l'alliberen un cop aquest reconeix l'amnistia de Vargas.

1988 Rodrigo Borja Ceballos guanya les eleccions presidencials. Borja es compromet en la defensa dels drets humans, el suport a la democràcia i la introducció de reformes socioeconòmiques moderades. Tanmateix, l'austeritat econòmica provoca desil·lusió entre l'electorat. Durant el seu mandat hi ha grans mobilitzacions de grups socials que representen la població indígena, entre els quals destaca la Confederación de Nacionalidades Indígenas de Ecuador (CONAIE), als quals s'afegeixen diversos sindicats i acaben provocant la paralització a les zones rurals.

1992 El conservador Sixto Durán Ballén guanya les eleccions presidencials amb la promesa d'accelerar les reformes de lliure mercat i estimular les inversions estrangeres. Introdueix reformes estructurals i redueix la despesa pública. Entra en funcionament la zona de lliure comerç del Pacte Andí –conegut com a Comunidad Andina (CAN) a partir del 1996– entre Bolívia, Colòmbia, l'Equador i Veneçuela.

L'Equador abandona l'OPEP per guanyar llibertat de producció i exportació de petroli.

1995 Durant aquest període es produeixen diversos casos de corrupció entre els membres del Govern que també afecten el poder judicial i alts càrrecs de la banca. Es produeixen protestes a diferents llocs del país, algunes de força violentes, com a les illes Galápagos. El vicepresident Alberto Dahik Garzoni abandona el país per escapar dels càrrecs de corrupció i busca asil polític a Costa Rica.

Té lloc la *Guerra de la Cordillera del Cóndor* o *Guerra del Cenepa*, una etapa més de l'enfrontament bèl·lic entre l'Equador i el Perú per la delimitació de les fronteres entre ambdós països. La declaració de pau d'Itamaraty no tanca el conflicte de forma definitiva.

1996 Abdalá Jaime Bucaram Ortiz és elegit president. Malgrat les promeses electorals d'increment de subsidis per als béns de primera necessitat i del salari dels funcionaris, Bucaram augmenta el preu dels serveis públics alhora que és acusat d'amiguisme, per incorporar familiars i amics en alts càrrecs dins el Govern. El seu estil gens diplomàtic i l'arbitrarietat en la presa de decisions, com també els enfrontaments entre les forces de seguretat i els vaguistes durant la vaga gene-

ral de principi de 1997, provoquen que el Congrés voti per la seva dimissió, adduint incapacitat mental. Bucaram vola cap a Panamà d'on serà extraditat més endavant sota l'acusació d'apropiació indeguda de diners.

1997 Fabián Alarcón Rivera esdevé president però també acaba embolicat en temes de malversació de fons.

El fenomen d'El Niño, que colpeja amb gran força entre el 1997 i el 1998, provoca més de 280 morts i 30.000 damnificats. La població afectada arriba als 6,5 milions segons Defensa Civil i les destrosses en infraestructures agrícoles i de transport són quantioses. La producció de gambeta surt malparada quan encara s'estava recuperant de les plagues d'anys precedents com la síndrome de les gavines i de Taura, o el virus de la taca blanca i el del cap groc.

1998 L'Assemblea Nacional recentment constituïda acorda un seguit de reformes per assegurar una major estabilitat del Govern, entre les quals hi ha l'ampliació d'escons al Congrés. Es produeixen eleccions presidencials en què guanya el fins ara alcalde de Quito, Jamil Mahuad Witt, que governarà un gabinet format principalment per independents. La força de l'oposició, que havia perdut per poc tant al Congrés com en la lluita presidencial, suposa debilitat a l'hora de fer reformes, i inestabilitat ja que el partit en el poder, Democràcia Popular, ha de negociar cada punt amb un grapat de petits partits, els quals volen treure concessions del Govern. Les mesures d'austeritat introduïdes pel Govern condueixen a una vaga general seguida d'un període de violentes protestes.

Se signa l'Acord de pau de Brasília entre l'Equador i el Perú per acabar els enfrontaments fronterers entre tots dos països. El tractat garanteix a l'Equador els drets de navegació pel riu Amazones. S'acaba així un període de disputes que feia gairebé 150 anys que durava. La signatura de pau suposa un important increment de les relacions bilaterals i del comerç entre ambdós països.

1999 La crisi econòmica condueix al col·lapse del sistema bancari, incompliment dels pagaments del deute, hiperinflació i caiguda de la confiança inversora. Les protestes contra la congelació dels dipòsits bancaris decretada per Mahuad com a resposta a la devaluació del sucre, porta altre cop a violentes protestes. Mahuad decreta l'estat d'emergència durant 60 dies. Malgrat l'obtenció de crèdits financers per recuperar el sector públic tot seguint les directrius de l'FMI, el Govern equatorià demana una moratòria en el pagament del deute, fent de l'Equador el primer país en incomplir els acords establerts amb els seus bons Brady i Eurobonds.

2000 El president Mahuad decideix *dolaritzar* l'economia equatoriana. El president del Banc Central dimiteix en protesta pel que considera una violació de la independència del banc. La decisió presidencial es pren el mes de gener, però

pocs dies més tard el Govern és deposat per un aixecament per part de la cúpula militar que dona suport al moviment indígena, i que posa al capdavant del país un triumvirat format pel coronel Lucio Gutiérrez Borbúa, el president de la CONAIE, Antonio Vargas, i Carlos Solórzano, membre retirat de la Cort Suprema de Justícia. No obstant això, aquest triumvirat no obté el reconeixement internacional.

Gustavo Noboa Bejarano, vicepresident del Govern de Mahuad, es converteix en el nou president del país. Les seves polítiques cap a un model econòmic neoliberal (privatització, augment de la flexibilitat laboral, retallades pressupostàries, liberalització en petroli, electricitat, telecomunicacions, salut i seguretat social) van acompanyades de les protestes de la CONAIE, els sindicats i els estudiants, que assoleixen un dels seus punts àlgids amb la pujada del preu del carburant.

La greu crisi econòmica impulsa la diàspora massiva d'equatorians principalment cap als Estats Units, Espanya, Colòmbia i el Perú.

2001 L'Equador declara l'estat d'emergència a les illes Galápagos després que una avaria en un petrolier provoqués l'abocament d'uns 600.000 litres de cru al mar i una amenaça al fràgil ecosistema.

El líder quítxua Luis Eduardo Maldonado esdevé ministre de Benestar Social, i es converteix així en el primer indígena que ocupa un càrrec de Govern que no tracta de forma exclusiva els temes d'indigenisme.

2002 Diverses protestes indígenes provoquen l'aturada de la producció de petroli. El Govern decreta l'estat d'emergència a les províncies amazòniques de Sucumbíos i Orellana per acabar amb l'aturada. Els organitzadors de la protesta obtenen el compromís del Govern de cara a una major inversió dels guanys derivats del petroli a les seves comunitats, una de les seves principals reivindicacions.

2003 Lucio Gutiérrez Borbúa, antic coronel que va participar en l'aixecament contra Mahuad l'any 2000, accedeix a la Presidència del país després de guanyar les eleccions presidencials amb el suport dels grups indígenes (Movimiento de Unidad Plurinacional Pachakutik) i els d'esquerres, i amb un missatge, segons apunta l'actual pàgina del Govern equatorià, populista i antisistema. Tanmateix, la presència dels grups que li donen suport és minoritària al Congrés, que està dominat pels partits tradicionals, els quals prenen el control sobre els acords importants del Congrés. Malgrat els objectius nacionalistes i d'esquerres esgrimits a la campanya presidencial, el president s'embarca ràpidament en un programa ortodox de gestió econòmica amb l'objectiu d'assegurar els crèdits de l'FMI, després de pactar amb la dreta equatoriana (Partido Social Cristiano, PSC). El Govern imposa la congelació salarial del sector públic i redueix els subsidis al combustible,

José de San Martín i Simón Bolívar a l'entrevista de Guayaquil.

ahora que proposa una reforma fiscal per incrementar els ingressos governamentals.

L'antic president Gustavo Noboa s'exilia a la República Dominicana per fugir dels càrrecs de malversació de fons en la renegociació del deute extern.

2004 Centenars de persones són utilitzades com a ostatges a diverses presons del país. Els presos demanen millors condicions i sentències més curtes. La policia triga deu dies en recuperar el control.

L'acord polític entre Gutiérrez i el PSC es desfà i deixa un Govern molt debilitat. Davant la possibilitat de ser jutjat i destituït, Gutiérrez s'alia amb el Partido Roldosista Ecuatoriano (PRE), el Partido Renovador Institucional Acción Nacional (PRIAN) i el Movimiento Popular Democrático (MPD) per canviar la Cort Suprema de Justícia i reorganitzar el Tribunal Suprem Electoral i el Tribunal Constitucional, institucions on el PSC tenia, fins aquell moment, una representació majoritària. Algunes de les decisions que es prenen són l'anul·lació dels judicis contra Bucaram, Gustavo Noboa i Dahik; el seu retorn de l'exili provoca protestes i mobilitzacions.

2005 El 20 d'abril i com a conseqüència de la *rebelión de los forajidos*, Gutiérrez és destituït pel Congrés per abandonament del càrrec i reemplaçat per Alfredo Palacio González, un cop queda clara la retirada del suport de les Forces Armades equatorianes a Gutiérrez, contra qui es decreta una ordre de presó. L'expresident s'exilia a Brasil.

2006 Es produeixen diverses protestes contra la proposta d'un acord de lliure comerç amb els Estats Units.

El Govern equatorià cancel·la un contracte amb la firma nord-americana Occidental Petroleum a qui acusa d'haver realitzat operacions sense el seu permís. La cancel·lació del contracte provoca la protesta del Govern dels Estats Units.

El 26 de novembre, Rafael Correa (Movimiento País) guanya les eleccions presidencials a la segona volta davant d'Álvaro Noboa (PRIAN), amb el 56,7% dels vots.

2007 El 15 de gener, Correa assumeix el Govern del país. Tres mesos després el 82% dels votants equatorians –amb una participació del 71,4%– donen suport a Correa en la consulta per convocar una Assemblea Constituent, que hauria d'elaborar una nova Constitució. El 30 de setembre els equatorians tornen a donar suport a Correa per dissenyar la nova Constitució: Acuerdo País (aliança entre Movimiento País i altres forces afins) obté 80 dels 130 escons a l'Assemblea.

El 17 de novembre, l'Equador torna a ingressar a l'OPEP d'on, en paraules del ministre equatorià de Mines i Petrolí, Galo Chiriboga, “mai no hauria d'haver sortit”.

Fonts

BBC News: news.bbc.co.uk

Europa World: www.europaworld.com

Govern Nacional de la República de l'Equador: www.presidencia.gov.ec

Guía País, Ecuador. Oficina Econòmica i Comercial d'Espanya a Quito, 2004: www.iberglobal.com

Institut Internacional de Governabilitat de Catalunya (IIG), *Perfil de Gobernabilidad de Ecuador*, 2005: www.iigov.org/tiig/index.drt?edi=6161

Oficina Regional de la FAO per a Amèrica Llatina i el Carib: www.rlc.fao.org

Organització de Països Exportadors de Petrolí (OPEP): www.opec.org

Wikipèdia: es.wikipedia.org